

Szerkesztői iroda:
Piazsor, Kapeller-ház
hová
a lap szellemi részét illető közle-
mények küldendők.

Kiadó hivatal:
POLLÁK MÓR KÖNYVNYOMDÁJA.
hová a hirdetések s előfizetések
bérmentesen küldendők.

Kéziratok nem adatnak vissza.

KÖZÉRDEK.

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelen minden vasár-
napon egy nagy íven.

ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEK
Helyben házhoz hordva, vagy
vidékre postán küldve:

Egész évre . . . . . 4 frt.
Fél " . . . . . 2 " "
Negyed " . . . . . 1 " "

HIRDETÉSEK DÍJA:
3 hasabos petit sorért, vagy ennek
helyéért 5 kr. Bélyegdíj külön 30 kr.
Nyiltér sora 15 kr.

HETI SZEMLE.

A képviselőház utolsó közleményünk óta folytonosan a bosnyák ügy foglalta el. A delegációk által megszavazott öszszegnek törvénybe igtatása fölött oly terjedelmes, élénk vita indult meg, hogy még az ünnepek utánra is jutni fog belőle.

Az ellenzék mindkét árnyalata egyetért arra nézve, hogy e költségek egy része, — az t. i., a mely a kaszárnyák és utak építésére van főlvéve — nem a delegációk illetékessége alá tartozik s ez okból a javaslatot elvetendőnek tartja. A vita egyébiránt az 1867-iki kiegyezési (közös ügyes) és az 1880-iki törvény magyarázatára szoritkozik, melyet az okkupált tartományok közigazgatásának szabályozására hoztak.

Jókai az egész keleti háború történetére kiterjeszkedett a veszélyek részletes feltüntetése végett. Dr. Dárday S. a közigazgatásban elkövetett hibákat sorolta fel s noha részavazott az újabb hadügyi költségekre, de az eddig követett politikát megróta. Helfy a kormány öszszintességét támadta meg az okkupáció végrehajtását illetőleg.

A mérsékelt ellenzék részéről Szilágyi Dezső szólott, megtagadva az öszszegnek s e jelszót mondva ki: vonuljunk ki Boszniából. Megróta a bosnyák politikát s fejtegette az országgyűlés és delegációk közti illetékesség kérdését. Jókai kinyilatkoztatta, hogy ő Horvátországban véli feltalálhatni a közigazgatásra alkalmas tisztviselőket.

Tisza miniszterelnök nagy beszédben válaszolt Szilágyi támadására. Idézte a francia tud. akadémia nagyszótárából az okkupáció szó jelentését, melyre másnap Apponyi gróf a magyar akadémia nagyszótárával felelt s tiltakozott az ilyes idézeteknek parlamentben jogosultsága ellen.

Polonyi és Szalay szavaikkal az elnök rendreütasítását vonták magukra.

Éber, Hegedűs és Szende a kormánypárt részéről. Veszter a mérsékelt ellenzék részéről szólottak. A következő ülésen Pauler miniszter, Ónody, Körösi, Berzeviczy s mások beszéltek.

A már is hoszszúra nyult vita oly mérveket öltött, hogy e miatt az ülészek kétségtelenül tovább fog tartani, mint a kormány tervezte volt.

A képviselőház bizottságai közül a közoktatásügyi ismét megalakult s a középiskolai törvényjavaslatot legközelebről ismét tárgyalás alá veszi; — a pénzügyi bizottság a közadók kezeléséről szóló törvényjavaslatot tárgyalta; — a kvalifikációs bizottság a köztisztviselők minősítéséről szóló javaslatot készített módosítványokat beszélte meg; — a közlekedésügyi meg a Temes-Bégavölgyi vízszabályozási társulat ügyének állami kezeléséről és a Tisza-völgyet érdeklő egyéb intézkedésekről szóló törvényjavaslatl foglalkozott.

A déli lázadásról nem sok újságot mondhatunk. A pácfikáció egyre halad, a lakosság barátságos érzülete nő, az újonczozást e hóban végrehajtják.

Herezegovina déli részében ismét volt öszszetűtközés. Csapataink visszaverték a fölkelöket, kik közül mintegy harminczan elesetek és sebet kaptak.

A külföldi hírei közül következőkben csoportosíthatók a lényegesek.

Az egyiptoni válság — mint már említettük — véget ért. Az alkirály megbocsátott lázadó minisztereinek s meghagyta méltóságukban. Meddig lesznek békében, kérdéses. A francia-angol hajók már a partokra érkeztek.

A bolgár fejedelem a czárnál volt, panaszt emelvén a Bolgárországban üzött orosz agitációk ellen.

A német parlament a dohánymonopolium behozásáról szóló törvényjavaslatot egy bizottságnak adta újabb átdolgozás végett. Ez elvetette a kormány javaslatát, melynek csak három védője akadt.

Galicziába napról-napra több zsidómenekült érkezik s már látható, hogy ily tömeg segélyezése, tovaszállítása monárchiánkra jelentékeny kiadásokat hárít.

A francia pénzügyminiszter Say Leó leköszönt, mert a ház az ő ellenzése daczára tárgyalni kívánta a bor- és söradó megszüntetéséről szóló javaslatot. Erre azonban a ház 302 szava-

zattal 36 ellenében bizalmat szavazott Say-nak s ezzel a leköszönési incidensnek vége.

Párizsi nagykövetségünké Wimpffen gróf neveztetett ki, miután Beust gróf nyugalomba helyeztetett.

A dublini gyilkosok még nincsenek kézre kerítve, bár a nyomozások erélyesen folynak. — Bizonyos, hogy a gyilkosságban nem kevesebb, mint legalább is üz egyén részes.

A tisztviselői minősíttség (qualificatio) kérdése a képviselőház közigazgatási bizottsága előtt.

E lapokban már közölve volt azon belügyminiszteri törvényjavaslat, mely a tisztviselők qualificatiójára vonatkozik s melynek tárgyalása élénk figyelmet költött fel nemcsak a közvetlenül érdekeltek, hanem általában a közigazgatás fejlődésének barátjai között is. — Ezen javaslat nem a fölött forog: kinevezés, avagy választás után töltessenek be a tisztviselői állomások, hanem a felett: hogy akár állami, akár törvényhatósági, vagy községi tisztviselő legyen valaki, annak megfelelő elméleti és gyakorlati qualificatióval bírnia kell. — És így van jól. — Nincs jelenleg egyetlen intelligens életpálya sem, mely e két feltételhez köve nem volna. A papi, katonai, orvosi, erdő-és bányászati, mérnöki, ügyvédi, tanári stb. pálya embereivé és ennél fogva valódi szakértőkké csak azok válhatnak, kik — gyakorlati tanulmányokkal és elméleti ismeretekkel kellő mérvben bírván, egyszersmind elméleti és gyakorlati vizsgák kiállításával is tanúsítják képzettségüket. Csak is a közigazgatási pálya képezett kivételt, úgy tartván a köznézet, hogy „wem Gott gibt ein Amt, dem gibt er auch Verstand.“ A képviselőház közigazgatási bizottsága azon javaslatot tette ugyanis, hogy a miniszteriumoknál a miniszteri titkártól felfelé, továbbá az állami hivataloknál a fogalmazási szakban alkalmazott hasonrangu tisztviselőktől, ugyszintén a megyei törvényhatóságoknál az alispáni, főjegyzői, szolgabírói, valamint a törvényhatósági joggal felruházott városok polgármesterei és rendőrkapitányi állomásra pályázóktól, a törvényjavaslatban előirt elméleti képzettségen kívül két évi gyakorlati szolgálat és a Budapesten és Kolozsvárt felállítandó vizsgálati bizottságok előtt, a miniszterium által megállapítandó vizsgatárgyakból leteendő gyakorlati közigazgatási vizsgatételre is megkivántatik.

Tehát valamint a katonaságnál a magasabb tiszt-rangra való pályázáshoz, a bíróságoknál a bírói minősítéshez, a tanári pályán a rendes tanári képzéshez és az ügyvédségi oklevél megnyeréséhez bizonyos számú gyakorlati idő s azonfelül gyakorlati vizsga szükséges épen úgy meg fog kivántatni azoktól, kik a közigazgatás

TÁRCZA.

Bethlen Gábor emlékezete.

— ÓDA. —

Im itt a nap, mit oly epedve várt,
Ki csak közöttünk hű s igaz kebel!
Hadd törje át, ha rög vet itt határt,
A lélek és azt hő láng lepje el!
Föl dalra hát! mindnyájan dalra fel,
Kicsiny s a nagy egy szívvel, egyaránt!
A lélek szárnya szebb hazára lel,
Hisz Bethlenünk, ki itt tekint ma ránk.

A csüggedésre úgy sines ok ma már,
Honunk fölött a nap tisztán ragyog —
Hisz' áll, a mit ledült török, tatár,
Heggedt a seb, sohajra nincs ma ok.
Avagy hevülni tán mi nem tudunk,
Dicső hazánknak ifju sarja, mi?! —
Ha csak porban vezethet el útunk,
Szégyen reánk! nincs szó kimondani.

Hevülve szóljon itt az ajk azért,
Zengjen onnan láztól forró ének;
Hisz' ő csupán e drága honnak élt,
Zengjen a dal Bethlen szellemének!
S ha forr erünk s agyunk izzásba jő,
Úgy szálljuk át a régen multakat,
S tanuljuk ott, hogy szeretni dicső,
De teljesen Istent s hazát szabad!

Én is levetkezém a föld porát,
Midőn előttetek fölállva itt,
Röpülni jöttem im! a multon át,
S rajzolni annak fényét s árnyait.

S ha mégis ott csapong tekintetem,
A szív, a lélek bennem elszorul,
Hisz' oly sok ott a drága holt, tetem . . .
— Látom reánk vihar miként tolul,

Látom a sorsnak szörnyű átkait,
Kelet, nyugat öldöklő fegyverét,
Mint jön hazánknak zöld virányait
Hullámözönként dúlni szerteszét;
Látom sebek miként özönlik el
Bérezhomlokod s lángtól égő arczád,
Hallom a hörgést . . . s ennél több mi kell? —
Drága hazám, szegény Erdélyország.

Hallom, a végsőhaj mint lebben el
Oly sok s anynyi ezernek ajkain, —
Hallom, a völgy, a bércz miként felel:
Ó nézd, tekintsd: csak itt, csak itt a kín!
Látom honunk Nemtőjét állani
Dunánk, Tiszánk sík térei fölött,
Miként takarják arczát karjai,
Melyet zokogva könnyvel öntözött! . . .

. . . De ily tanuk el innen, meszsze el! —
Hisz' úgy sem ejt ma itt könyvet szemünk,
Repass, dagadj örömtől szív, kebel,
A mult terén drága gyöngyöt szedünk,
Bár fáj a mult, habár sajog a seb,
Örülni itt szívünk azért bátor,
Hiszen ekép szászorta kedvesebb
Nekünk neved dicső Bethlen Gábor!

. . . Midőn ha jön földrendítő vihar,
Kavarva föl hullámot az égig,
S belé játszván dörög az égi kar
S a villámok egyik a más érik;
Midőn maga az ég emel kezét
Egész világ s annak népe ellen,

S lesujtja azt, mi bűn, ki vétkezett
S rendül a szív a világkebelben:

Mint égi lényt, ki biztosan járdal
A hanykódó hullámoknak tornyán,
S hangjához mért, miként a madárdal
Elnémuló a dühöngő orkán,
S tekintete szégyenit villámot,
Mitől elül a vészthozó elem:
A történet terén ekép lát ott
Téged szemünk ő nagy fejedelem!!

Ilyen valál, midőn e drága föld
Nem volt magyar számára békehely,
Midőn mi szent, minden a porba dől
S a szem hiába nézett égre fel;
Midőn zokogva sirt a fájdalom
A némán sujtó honfű alatt . . .
— De mindezekről hallgass el dalom,
Hisz' itt csupán örvideni szabad!

. . . Hajnal derült — mosolygva kelt a nap,
Égből védangyal szállt a földre le . . .
Ajnkink rebegeve imát mondanak:
Légy áldva óh magyar nép Istene!
Magas egedből ide nézre halld,
Hogy itt kicsiny s a nagy mint zengedez
Tenéked oh Örök! hő haladalt,
Hisz' általa mind a Te műved ez!

Halottra válva fekvék vánkósán
A gyermek s láta rémes álmokat . . .
De rajta csügg minden mozdulatán
A védangyal, mi néki nyugtot ad.
S midőn felbredt, elvonult a vész,
A mult sebe mind, mind heggedve lett . . .
. . . A nap ragyog s reád mosolygva néz
Szülőházam tisztult egéd felett! —

pálya hivatott emberei kívánnak lenni. — Méltányos intézkedést tartalmaz az átmeneti időszakra vonatkozó szakasz, mely szerint kik jelenleg hivatalban vannak, vagy 1867. július elseje után szolgálatban voltak, amennyiben ugyanazon szakban kívánnak alkalmaztatni, a jelen törvény nem alkalmazható s reájok nézve az eddig fennálló törvények és gyakorlat irányadók. Az ilyenek az illető szakban az eddigi mód és gyakorlat szerint elő is léptethetők. A tervezet szervezési életbe léptéig ügyvédi oklevelet szerzett ügyvédek a gyakorlat alól felmentetnek s közvetlenül a gyakorlati közigazgatási vizsga letételére bocsátandók.

Igen fontos a községi jegyzőkre vonatkozó intézkedés is, mely szerint oly k. jegyző, ki a vizsga letétele után azon hatóság területén, melytől a képességi bizonyítványt nyerte, 3 évig ezen minőségben szolgált s ezt a törvényhatóság első tisztviselőjének bizonyítványával igazolja, az egész országban érvényesen pályázhat. Jövőre azonban jegyzői vizsgára csak az bocsátható, ki legalább hat gimnáziumi, vagy reáliskolai, vagy polgári iskolák hat osztályát, vagy közép kereskedelmi iskolát, vagy végre megfelelő katonai tanfolyamot sikeresen végzett s ezt, valamint azt hitelesen igazolja, hogy ezen tanulmányai bevégezésével legalább egy évig valamely közigazgatási hatóságnál szolgált, vagy mint segéd-jegyző működött. A képességi bizonyítvánnyal bíró községi- vagy körjegyző, ha más meggyében nyer alkalmazást, az abban hatályban levő szabályrendeletekből vizsga tételre kötelezhető.

Részünkről ugyan igen óhajtottuk volna, hogy a jegyzők a miniszter által összehívott bizottságok előtt tegyen általános vizsgát, s a törvényhatóság bizottsága csakis a megyei szabályrendeletekből hallgassa ki, — de örvendünk annak is, hogy ezen nagyfontosságú és súlyos hivatásu intézmény a jelzett módon is szinten szakavatott egyéneket fog nyerni.

Ily módon a szegényebb sorsu, de tehetséggel és buzgó törekvéssel bíró osztálybelieknek biztosítva állanak a különféle öletpályák s hogy a közönség érdekei a jóval több elméleti és tapasztaltabb gyakorlati ismerettel bíró tisztviselők által jobban meg fognak védeni — méltán remélhetjük.

B.

Bethlen-ünnepély.

A Bethlen-főtanoda ifjúsága a nagy fejedelem s főiskolánk dicső alapítója emlékére rendezett ünnepélyét f. hó 20-án délelőtt a ref. templomban tartotta meg. A folytonosan borongó és esős idő dacára is rendkívül szépségű közönség sereglett egybe. Az ünnepély kezdetének kiszabott ideje előtt jóval lehet látni, mint tudolnak az emberek a templom felé az élénk érdeklődtségek nyilvános jeleivel arezokon. Ez érdeklődés emelésére nagy mértékben befolyt a tanodai előjáróság azon helyes intézkedése, hogy újabb Bethlen-ünnepély csak minden ötödik évben rendezetik. Ez által el van ugyanis érve az, hogy a közönség mindig megújult és fokozott vágygyal tudja hallgatni a méltóképen sohasem jellemezhető és dicsőíthető nagy szellem századokra kiható tettekben gazdag életének rajzolását. Ugyanezért ez intézkedés által a világot sines jogezim nyujtva azon vádra, mintha ezen, csak ciklusokban rendezett ünnepélyek a kegyelet, a nemes lelkesedés hanyatlásának lennének bizonyítékai! Nem! ama vád senkit sem terhelhet s legkevésbé az ifjúságot. A fő motívum azon intézkedésre egyedül az ünnepély hatásának emelése volt. Nem lehet mondani, hogy unalmas, de mindenesetre egyhangúvá lenne a közönségre nézve, ha minden esztendőben ugyanegy tárgyról ugyanazon eszmekörben mozgó beszédek hallgatna folytonosan. Aztán a netalán így származott hiányon különben is segítve van az által,

hogy minden iskolai év végén az önképző-kör nyilvános zárulása Bethlen-ünnepély is egyszersmind, midőn az elnöki megnyitó röviden mindig megemlékszik ő róla is, kinek emlékezete el nem övülő, kinek dicsősége az idő haladásával egyre fényesebb, ragyogóbb színben áll a magyar nemzet és a mivel világ előtt. S ha a most lefolyt ünnepély fényes sikeréről szólnak, bizonyosággal szolgál ez arra, hogy amaz intézkedés helyes, hogy az ifjúságban van erős fogékonyság a szép, jó és nemes iránt, van benne nemes lelkesedés, él benne a kegyelet azok iránt, kikhez a soha le nem róható hála kapcsolja, kik a hazának, a nemzetnek pyramisként kimagasló alakjai, ésszben, erőben rendíthetetlen férfiai valának. Minő megragadó, fölemelő volt látni a teljes számú ifjúság jelenlétében a 300—400-ra bátran tehető embertömegrészén a sugárzó örömet, a mohó vágyat az élénk érdeklődés e kétségbevonhatatlan tanulejtel! Midőn a közönség teljesen begyűlt, a főiskola derék, szorgalmas karnagyának, Zaida Jánosnak vezetése alatt fölhasant, majd szinte elhalt az iskolai zenekar zenéje, megrázkodtatva a levegőt, fölzájditva a szívek különböző is megindult hullám-áramlatát, majd búsan zengő mollok accordjaiban a nómán borongó bánatnak árnyát öntve szét. A zene is elhallgatott s a hangulat meg lett teremtve. Szinte látni lehete a szemekben a szellem szárnyalását, miként száll a multba s járja be annak tereit; mint küzd az öröm a fájdalommal, mig nem annak föllobbanó fénye szétszaggatja ennek sötétben szétterült árnyait. Majd Nagy Imre 4. éves theol. buzgó vezetése alatt a derék theol. dalkar ajkain zendült meg Mester Károly mesteri compositiojában a szívet és lelket villanyütésként megrázó „Hazának rendületlenül.” Ki tudná leírni a minden magyar emberre nézve páratlan „Szózat” hatását?! — Nem is próbáljuk meg esetelését; de nem tuzolunk, ha azt állítjuk, hogy a lelkesült örömmel lángra majd hogy könyek alakjában nem perdült alá a jelen voltak szeméből. Ilyen érzelem uralma alatt téveszthette-e hatását a sorban előadott két óda és emlékbeszéd? Nem esoda azért, ha Balázs József, végzett theol. ez alkalomra irt és lapunk jelen számában közlött, ifjú hévvel és szónoki lelkesedéssel előadott ódáját a közönség tapsviharral jutalmazta. Majd ismét a theol. dalkar ajkairól harsant föl a himnuszszzerű „Fel-fel, ő hozzá fel” kezdetű dal, melynek végeztével, Bartha Dezső 4 éves thol. állott föl a szószékre, nem hogy lerója, de hogy szívből-lelékből megújítsa és sokasítsa a nagy alapító iránt érzett hála és kegyelet adóját. Helyes felfogással, ügyes és találó beosztással írott emlékbeszéde az addigi hatást még nagyobb mértékben fokozta. Elismerőleg kell nyilatkoznunk azért is, hogy emlékbeszéde nem volt száraz historia, a mint az ilyféle beszédek eléggé tévesen lenni szoktak, hanem a nagy fejedelmet Bethlent, mint kiváló protestant, hazafit és alapítót tetteiből igyekvők kidomborítani, fősllyt fektetve azon indokokra, melyek őt elhatározásra bírták. Beszéde folyama alatt a közönség több ízben tapsban és éljenzésben tört ki. Különösen azon helyeken, hol meglepő és erős képekben az osztrákok és szászok magatartását rajzolta a magyarokkal szemben ezéolozva a jelen viszonyokra is. Megragadó volt beszédének imaszerű befejezése is. A hatást legkevésbé sem esökkenté Nagy Sándor II. éves b. tüzél és élénkséggel előadott, esinos kidolgozású ódája sem. Anyujit azonban megjegyzünk, hogy kár volt az emlékbeszéd és e második óda közé zenét vagy éneket nem tenni. Különben így sem maradhatott el az erős tapolás és éljenzés. Végül a zenekar fölhasant indulójára a közönség teljesen megelégedve kezdett kivonulni, mialatt a tanári kar szónokoknak egyenként ki fejezte megelégedését.

Ugyanezen napon este tartotta meg az ifjúság a a farsangról a hosszasan uralkodott himlőjárvány miatt

elnapolt táncvígalmát is. S ha ez nem is volt koronája az örömnapnak, attól nem sokban maradt el. Elismert tény, hogy az ifjúság báija mindig a legfényesebben sikerül; s ha most az eredmény nem volt aranyos az eddigiekhez, leginkább a szokatlan időpontnak, melyben tartatott és a folytonosan kellemetlen időjárásnak tulajdonítható. Városunk szépei ennek dacára is nagy számmal jelentek meg. A vidék is képviselve volt, habár sokkal csekélyebb számmal, mint rendszeren. A táncvigalom mindazáltal ritka élénkséggel és vidámság közt folyt le. A derült kedvnek csak a virradat vetett véget. Vázlatos értesítésünket azon óhajással fejezzük be, hogy legyen az ifjúság mindig méltó Bethlen szelleméhez, legyen a szépnek jónak és igaznak lelkes képviselője, a társadalmi élet földelöntője!!

Kútánk.

Nagy-Enyed geologiai alkotása következő: a felső ismert rétegben a főtömeget az agyag p a l a képezi, mely alkotja a szentkirály- és tótezeai hegygerinceket, az Örhegyet a Várszög- és Collegium-utca irányában elvonuló gerincekkel; az Örhegy nyulványa a patak felé, ugy látszik, csaknem a patakig terjed, mint azt az idei kövezési munkálatoknál kiasott agyag mutatja.

Az agyag alatt réteges homok közet terül el, melynek elhelyezése a Maros fenekén a Hidegkútárával szemben vízszintes, a galpitytyi szőlőhegyben pedig kúszált.

Az agyagréteg fölött kavics fekszik, mint ez a Szentkirály-utczában a kórház kútjának ásása alkalmával és a sétatéren látható volt, valamint a Kakasdomb lemeteszésénél és a katolikus temető mellett elvezető úton szembetünik. Az eredeti kavics-réteg ugy látszik 1—2 méternél nem igen volt vastagabb. A patak medrében azonban homokkal vegyest 3 méter vastag is lehet.

A kavics fölött fekete televény réteg fekszik, mely a megyei kórház kútjában 1 méter vastag, az Örhegy gerinceinek tövében több méter mélységű, a gerincek lapályán legvékonyabb.

A televény és kavics-réteget a meredekebb hegyoldalakról lemosta az eső, mint szőlőhegyeinken láthatjuk; az agyag a Maros völgyéből ennek vize és kanyargásai által hordatott el.

Kútánk theoriája az agyagréteg vízhatlanságán alapszik.

Az esővíz, mely az Örhegy oldalára és a város belterületére esik, a televény- és kavics-rétegre ivódva az agyagon áthatolni nem képes, tehát az agyagfelület alakzata által megadott irányban mint talajvíz lassan lefoly a mélyebb fekvésű helyek felé, milyenek a patak és Maros medre.

A mélységben felveszi a víz a talaj hőmérsékét, 20 méter mélységben a hely évi középhőmérsékét, mi N.-Enyeden 8, 7°C foknyi meleg, ennél kisebb mélységben ingadozó az évszakok szerint.

Kutat csak oly helyen lehet vízbőség reményével ásní, hol a televény- és kavicsréteg meg van és ezen kívül a környezetnek magasabb fekvésű pontjai is vannak, honnan a kút táplálkozhatik szárazság idején is.

A víz minőségét illetőleg pedig szem előtt tartandó, hogy az agyag a vizet megretntja; tehát a hol a kút feneke az agyagot éri, vagy abba épen behatol: a víz rosz, nem ivóvíz. Annál jobb pedig az ivóvíz, mentől távolabb fekszik az agyag oldal lábától, eképe nagy tömegű televény, homok és kavics szűrve meg azt; legjobb szűrő ugyanis a televény, utána a homok, a kavics durvább alkotánál fogva utolsó a sorozatban.

S a mindig éberen virrasztó gond
E drága hon s nyomott népe fölött,
Ki, mig a sors keze csak egyre bont,
Te építesz s égő sebünk kötőd;
Ki csak hogy boldogits, mind egybe téssz
Éjjet, napot — oh felejthetetlen! —
Ki lenne más, ki ránk most is lenéz:
Te voltál és te vagy dicső Bethlen!

Megtámadák hitünknek szent jogát,
Onták a vért túl a Kárpátokon,
S a bérelők remélve gondolák,
Hogy minket ez remegve porba von.
Istent kísértve kik ezt tevették
Keresztül sok hosszú, hosszú éven,
Tirajtatok örökre e vétek,
Tirajtatok örökre a szégyen!

S ki volt, ki fölemelte fegyverét
Megvédeni a szívnek jogait,
Ki megmutatta, földön szertesztét
Hitet törni kinek nincs joga itt;
Kinek nyomán szabad lett a lélek
Lerázva a rá nehezült igát? —
Ködéből mult idők tengerének
Bethlen! a te nagy neved fénylik át!

Virág fakadt minden lépted nyomán,
Áldásözön volt véled s általad,
Nem sujthatott a sors oly mostohán,
Hogy megtörjünk csapásai alatt.
A szent szabadság és a jog s a hit,
Bár sokszor volt érettök ontva vér,
Ma szórja ránk ezer áldásait
S nagy része tiéd azért is a babér!

Néptünk sötét homály bilineselé,
Tudatlanságnak bolyga éjelén,

De lelked őt hiven vezérelé
S okultatád a sors minden jelén;
S midőn hívek megtört, elzibbadott:
A lélek ölte ujult szárnyakat
Teremteni szepét, dicsőt, nagyt,
Magasra tört, mint madár, mely szabad!

A vágy, miként égből lövelt szikra,
Minden kebelben égő lángra gyúlt:
Ész fegyverével szállani a síkra,
Hevült a nép s túllépte lett a mult.
Az ismeret sugárit szórni szét
Fölé egy drága nap emelkedett —
És mintha ő ott rejténé szívét,
Azért, hogy oly hűn ápol és meleg.

Amott a nap, fölnevelő anyánk!
S mi mind vagyunk ő néki gyermeke;
Kebeln gyuladt szívünkben is a láng:
E drága hon örök szeretete.
Oh jöjjetek! hallgassátok szavát!
Ki az, ki itt nyelvén nem értene?
Ajkaíró, mint dörgés hat ma át
Nagy Bethlenünk örök dicső neve!

Oh jöjjetek! egymást ölelve itt,
Kiben-kiben a testvért értve meg:
Figyeljük így keblünk vereseit,
Ezek aképe hadd egyesüljenek.
S ha, mig ez érzelem uralma tart,
Ajunk szavakra netán nem talál:
Igy zengjük el a legdicséribb dalt,
Nincsen szavunk, Bethlen oly nagy valál!

S bár szólhatunk, — az mind nagyon kevés,
Neved annál nagyobbbat érdemel;

De a tiéd itt minden érverés,
Lázban teértd itt minden kebel.
S mit adhatunk csak ez, csak ez csupán, —
Szívünkben ég teneked az oltár,
Jelen vagy ott oly sok idő után
S az vagy ma is, a ki akkor voltál!

Oh légy is az szünetlenül nekünk:
Néped örökre védő szelleme!
Buzáíts, ha tán félelme csüggedünk,
Még akkor is, ha halunk kellene.
Oh jöj, jövel! tevéled s általad,
Mi most remény, az majd való leszen,
Hiszen a lélek szárnya már szabad,
Nincsen bilines a szíven és kezen.

S ha majd reánk jövend idő talán,
Midőn a sors kemény próbára hiv:
Nem tör csapás által hitünk falán,
Rendületlen leszen a kar s a szív.
De oh ne add magyar nép Istene!
Ilyen idők reánk ne jöjjenek! —
— S ha lesz, ki tör honunknak ellene,
Oh akkor add, e hű nép törje meg!

S te Bethlenünk! honunk védangyala,
Erdély, szülőházam nagy szelleme,
Kinél nagyobb trónján ki sem vala!
Oh hadd szívünk lánglelked töltse be!
Oh hadd a szó, a mely elhal ma itt,
Villám gyanánt szájljon völgyön-hegyen,
Hadd törje át e hon határait,
S e szó, Bethlen! a te neved legyen!!

Balázs József.

A fennebiek szerint a Patakon innen a Várszög utcai kútak tartalmazhatnak ugyan bő vizet a nagy szőlőhegyek levezetése folytán, de e víz az agyaglábbhoz való közelsége miatt jó nem lehet. Legbővebb és legjobb lehet azon ponton, hol egy völgy torkollik az utcára a Kakukból; a patak felé terülő lapályon már javul a víz, a hosszú kertek patakmenti végében meglehetősen ivóvíz lehetnek, a Porond lapályán kitünők. Az óvodától a patakig és Nagyhidig terjedő háromszögben van legalább 20 jövizű kút, legtöbb ily kis területen. Ezek vize nem a patakból ered, mert a talajvíz tükre magasabban áll a patakviz tükrénél.

A Collegium utcában, a Magyarutca baloldalán roszszabbak a vizek, mint a Várszög utcában. A Magyarutca jobb oldalán a kertekben és udvarok hátsó részeiben az Alszege, a malomárók és patak közti területben jők.

A Piaczón a Várdi ház alsó udvarán valamint Óránál jó a víz. A Kőbükút utca közepén is valószínűleg jó víz volna található. A forradalom előtt a Hazugok-hídja mellett fennálló kút rosz vizet tartalmazott, ezért a patakmederhez közelebb kellene menni egy esetleg felállítandó közkúttal.

A Bükös, Holtmaros, Maros, patak és város által határolt lapályon jó ivóvíz lehetnek a vázolt elmélet szerint, a Hidegkút itt fakadó forrásai a környező talaj tisztaságáért érdemelnek figyelmet.

A Hidegkút nevét nem igen érdemli meg, mert 1878. jul. 18-án vize a használt forrásnál 12.1°C fok volt 1882. ápril 27-én pedig a használt forrásnál 9.25°C a felső forrásnál 9°C. Ugyanazon időben egy városi kút 12°C és 10°C foknak találtatott. A különbség ugyanazon forrás és kútnál az évszaki ingadozásban leli magyarázatát, mert mint mondva volt csak 20 méter mélységben kezdődik a talaj és vízének állandó hőmérséke, azonfelül ingadozik. A Hidegkút tehát felületes talajrétegekből ered.

(Folyt. köv.)

Berlini levél.

1882. május 24.

Kedves barátom!

Egy német folyóirat akadt közelebből kezeim közé. A Lustgartenben egy pad mellett volt a földre hullva. Csupa kíváncsiságból fölveszem s bizony meg nem bántam.

A többek közt egy Ihring nevű hírneves jogtudós értekezik benne nem az Institutiokról, se nem a Pandektokról, hanem... a borraivalórol. Nagy érdekléssel olvastam keresztül, mert, úgy hiszem, fölösleges eksplikálnom előtted, hogy nekem olyan a borraivaló, mint a cigányoknak a zimankos idő. Futnék előre ha tudnék, de fájdalom a mai felvilágosodott világban nincs előle rejtékely. Ott kísért az mindenütt, mint valami gonosz, ármányos szellem.

És ne gondolja a t. olvasó, hogy ennek az én kitérhetetlen anthipathiámnak talán a fukarság az alapja. Nem. Sőt, ha már igazat kell szólnom, kimondom palam et publice, hogy Horatius mester rólam ugyan nem írhatta volna meg azt a satiráját, a melyekben a zsugorított pénzes zsákjaira fekteti. Sőt bátran kisüthetem (csak a nevemet ne hagyjam valamiképp és ezikk alá biggyeszsd!), hogy ha valaki évi mérlegemben összehasonlíthatná a kiadások és bevételek összegeit: határozottan azok közé sorozna engemet, a kik megvetik a pénzt.

Hanem hát ellensége vagyok a borraivalónak elvből, — bár sajnos, tényleg be nem bizonyíthatom, ha csak nem akarom kitenni magamat, hogy a pincézerek és pincézernők keresztül ne nézzenek és följú süketeknek tegyék magukat, ha becses rendelkezésemet hallják.

Ezért olvastam olyan nagy élvezettel Ihring ezikkét, melyből meg nem állhatom, hogy be ne mutassak néhány részletet.

Ihring szerint azt az embert, a ki először adott borraivalót, nem a bőkezűség nemes ösztöne, hanem a legönzőbb indok vezérelte; a csekély borraivalóval magával előzékeny fogadtatást, barátságos arcot s készséges kiszolgálást vásárolt, biztosította magának megszokott helyét vagy kedvező újságait, esetleg még sokkal kezzeltozhatóbb kedvezményeket, pl. nagyobb s jobb adagokat, frisebb sör, igazibb theát még efféle. De a törzsvendég eme borraivalói nagyon rosz következményeket vontak maguk után, a menyinyiben a borraivalókat elfogadó pincézerek egyszerre csak kötelező járulék gyanánt tekintették az egykori jóakaró adományát.

A borraivaló szállókban s kávéházakban ma már kikerülhetetlen kiadásá vált és majdnem egy sorba helyezhető az úton fizetendő vámmal, melyet a középkor kereskedői a rablóvárok lovagjainak fizettek.

Egy jogbölcsészeti mű szerzője igen kedélyesen adja elő, miképen jutott egy élelmes német vendéglős arra az ötletre, hogy jövedelmessé tegye pangásnak indult üzletét. A vendéglős minden jövedelmező állását, így a főpincézert, fizetőpincézert, házi szolgálót stb. bérbe adta, sőt ezzel sem elégedett meg: a borraivaló „service“ név alatt új sarjait „nemzett.“

Még bosszantóbb azonban ennél a házi eselések borraivalója. Az előszobában szobaleányok vagy inasok, mint boszulló daimonok várakoznak reánk felénk nyújtott kezeikkel, sőt Svájcban az a sajátságos szokás is divatozik, hogy a vendég az étel elköltése után tányérja alá teszi obolusát. Még csak az hiányzik, hogy a vendég a háziasszonyt bizza meg a borraivalónak eselédjei közt leendő kiosztásával. Természetes dolog, hogy e miatt még a közepes vagyoni állásu emberre nézve is fölötte költségesé válik minden baráti látogatás, mert egy-egy ebéd meghitt barátja asztalánál sokszor többbe kerül, mint bármely elsőrangú vendéglőben.

Az egész borraivaló nem egyéb, mint „a szokás által rendszerezett koldulás.“

Néhol — de bizony még nagyon kevés helyütt — megtették már az első lépéseket ez utálatos szokás megszüntetésére. Luzernben a „Schweizerhof“-ban pl. a pincézereknek s általában mindenféle felszolgálóknak elboesztatás terhe alatt szigorúan el van tiltva bármely néven nevezendő ajándékot elfogadni a vedégektől. Ezen újításra

valószínűleg az angolok készítik a szállók tulajdonosait s ebben rá lehet ismerni ama szigoru jogérzetre, mely nagyban épen úgy, mint kicsinyben jellemzi a brit szigeteket lakóit; mert csak az angolnak van anynyi bátortorsága, hogy szembeálljon a pincézerek s házi szolgálók mord tekinteteivel. S ez az újítás a szolgaszemélyzetnek sincs veszteségére, mivel eképp a tulajdonostól jobb fizetést kapnak, ki aztán más felől az árak felemelésével pótolja ki a jelenlegihez képest ráfizetést.

A borraivaló intézmény hát okvetetlenül megszüntendő jelenlegi alakjában. Leghelyesebb volna egy segélyegyletet alakítani pincézerek és eselédek számára s ebbe juttatni a netaláni borraivalókat. Alapszabályai ezek volnának:

1. Az egyesület minden tagja arra kötelezi magát, hogy társaságban nem ad borraivalót.

2. E helyett saját belátása s anyagi viszonyai szerint meghatározandó összeget fizet az egyesület pénztárába.

3. A tagsági díjak szorult helyzetben levő eselédek vagy szolgák segélyezésére fordítatnak.

4. A tagok névsora nyilvánosan közzé tétetik.

Ez a vejeje körülbelül az értekezésnek. És a ki csak egyetlen egyszer étkezett vendéglőben, kétségtelenül igazat fog adni a nagy hírű jogtudósoknak.

Jól tudom ugyan, hogy sok viz zuhog még le az ég csatornáiból addig, míg az ilyen egyesület létrejöhét, de azért meg nem szünök híveket toborzani ez életrevaló gondolat testté alakítására. Sok, sok év állandósította meg ezt az emberi gyarlóságot, befészkelte az már a szivekbe, helyesebben talán a kezekbe magát, úgy hogy nehezen lesz valaha kiírható.

Eszembe jut erről az, a miről már egyszer irtam volt valahova. Ez a köszönet.

Menyinyivel könnyebb helyzetben vannak e tekintetben a mi mélyen tisztelt hölgyeink. Nekik nemcsak hogy nem kötelesek leemelni kalapjukat, ha találkoznak valaki ismerőssel, sőt ez némely divatnál lehetetlen, általán véve pedig illemellenes dolog volna, ha valamelyikük tenné. Bezzeg mi szegény férfiak vesztük-tesztük fővegünkét minden egyes találkozásnál s kis városban megtörténhetnek az az eset, hogy az ember, a mint kitette lábát a kapun, hát vegye le a fővegét és aztán tartsa a kezében, föl se tegye, a míg bé nem menekülhet valamelyik urambátyám vendégszerető házába s ki nem pihenheti a fáradalmakat. Hogy ez a szokás rosz, legvilágosabban mutatja az a körülmény, hogy a mi okos nőink csak kalapjaink állását vették el mi tőlünk, de nem rendeltetésének ezt a fajtát is, meg az, hogy tisztességtudó katonáink is csak rámutatnak a sipkáikra, de le nem szabad emelniük.

S valóban sokkal kényelmesebb, a czélnak pedig sokkal inkább megfelelő volna az az eljárás, ha fejünkön nyugasztalva az eszmeraktári födelet esőket vonzó és nem vonzó ajkainkál fejünkön ki örömmelnek a találkozás fölött.

Tehát Abzug borraivaló és kalapemelés!

Isten veled!

r. l.

A Gotthard-alagút megnyitása.

Lezajlottak azok az ünnepélyek, melyekkel az évszáz egyik legnagyobb szerű munkáját: a Gotthard-alagút megnyitását ülték meg. Csak most, a teljes elkészülés után élvezhető teljesen az épületek pompája, bámulható a találatok genius, mely ily óriási nehezségeket leküzdött. Készen van a nagy alagút, nyitva a világforgalomnak a vasút a heggyóriás gránit testén át.

Már 1707-ben, midőn ez az eljárás a Gotthardon élénkebb kezdett lenni s mindinkább érezték annak nehezségeit és fádalmait: az Uzeren völgy lakosai elhatározták ama szikla átszúrását. Pietro Moretini a Meyen-völgyből 8149 pengő forintért vállalta el a feladatot s 1707 októberében megkezdve a következő év augusztusában már befejezte az ugynevezett „urni lyuk“-at. Ezen átmentek 1799-ben a francia, a szövetséges osztrák és orosz hadseregek és a Gotthard lejtőin változatos szenesével harezolva a háboru iszonyait ritték a különben békés völgyekbe. Suvarov is az anynyi esatában győztes az „urni lyuk“-on ment át Pál császár parancsára, elvesztve seregének egy harmadát. Mindez mutatja már ez út fontosságát.

E sziklakapu azonban korántsem az első kísérlet az alagút építés terén. Nabugodonozor alagútja az Euphrates alatt Polykrates útja Samosban, a fucini tó földalatti levezetése, melyet már Julius Caesar kezdeményezett és mely 5000 méter hosszúságban 11 évet és folytonosan 30,000 munkást vett igénybe és még más óriási munkák bizonyítják, hogy mily régi keletű az alagút-építés.

A középkor földalatti járásai a várak és kolostorok alatt fejlesztették e tudományt.

A Mont-Cenis és Brenner alagútak leginkább utaltak arra a szükségességre, hogy az észak és dél összeköttetésére alkalmas út kell építeni a Gotthardon át. A gotthardi mérnökök 1881. karácsonyán fejezték be a nagy művet.

1137 méternyi kulmináció magasságban a 14,900 méternyi hosszú alagút minden tekintetben oly egyszerűen volt koncepiálva és keresztül vive, hogy az biztosított nyújt örök időkre.

A megnyitási ünnepélyek legfőként Luzernben és Milanóban folytak le óriási közönség élénk részvétele mellett. Az új mű át van adva a forgalomnak, észak és dél nincs elzárva többé egymástól, el hárítja Német és Olaszország körül az áthághatatlan hegy akadályát: a végzetlenséget redukálja néhány százára a kilométereknek, összfűzi északot és délt s ezek népeit, mint reméljük, bébés és áldásos fejlődésre és nemes versenyre.

B. H.

TRODALOM.

A „Regényvilág“, e valóban kiváló szépirodalmi folyóiratunk újabb megjelent 16-ik és 17-ik füzeteivel újra tanúsítja, hogy méltó arra az elismerésre, melyre a második évfolyamban megjelenő vállalat rövid idő alatt

tett szert egy a hazai sajtó, mint a nagy közönség részéről. Ez újabb füzetekben folytatólag közli Jókai Mór „Egy játékos a ki nyer“ cz. regényét. Fanghne Gyujtó Izabella „A multak árnyai“ cz. rendkívül érdekesítő lélektani regényének folytatása mellett még V. Sárffy Ignác tehetséges fiatal írónktól „Tíz a hamu alatt“ cz. hosszabb elbeszélést közöl. Ebers György, „Egy polgármesterné a XVI-ik századból“ e füzetekben nyeri befejezését Szász Károly művészi fordításában.

— A 17-ik füzetben egy új kiváló regény közlése kezdődik meg, u. m. Daudet Alfonz, a jelenkor legnagyobb francia regényírójának Tarasconi Tartarin uram jeles kalandjai“ czimű humoros műve. A művelt olvasók bizonyára örömmel veszik, ha a mai irodalom egyik legkiválóbb humoros alkotását, a költő egyik legsikerültebb műveit ezennel magyar fordításban fogják olvasni, még pedig oly remek fordításban, minő a Fái J. Béla-é. Daudet e művében a francia delvidék egy tipicus alakját rajzolja finom elecczel és iróniával és műve elejétől mindvégig a legderültebb hangulatban tartja az olvasót. Daudet híres író-társa, Zola Emil a naturalista regényírókról irt művében Tartarin bőven méltányolja és a költő egyik legérdekesebb művének vallja. „Szamos művei között“ — írja Zola — „e munkának különös érdeke van, mivel tehetségének egyik irányát teljes világításba helyezi“: — A „Regényvilág“ hosszabb közleményein kívül, még apróbb érdekes rajzokat is közöl, így legújabb számban Rosseger-nek sikerült humoros rajzát, azonkívül költeményeket, apróságokat sat. Melegor ajánljuk e kiváló folyóiratot művelt közönségünk figyelmébe; a kiadók nagy aldozatkészséggel karolják fel eredeti szépirodalmunk ügyét és fáradozásuk regényirodalmunk érdekében csak úgy lehet sikertől koronázva, ha a közönség megértve a nemes czélt a hazafias vállalatot nagy mervben pártolja, és annak állandó fennállását biztosít. A „Regényvilág“ előfizetési ára félévre 3 frt, egész évre 6 frt, füzetenként 25 kr.-ert is megszerezhető. Az előfizetések Révai Testvérek könyvkiadóhivatalába Budapestben vagy bármely hazai könyvkereskedéshez intézhető.

A „Budapesti Hírlap“ kiadóhivatala június 1-ével új előfizetést nyit. Előfizetési ár: egész évre 14 frt fél-évre 7 frt, negyedévre 3 frt 50 kr. egy hóra 1 frt 90 kr. Kiadó hivatal: IV. kerület kalap-utca 16. sz. E kitűnő tapintat, érdekesen, változatosan szerkesztett napi lapot újlag és ismételtén ajánljuk a t. közönség figyelmébe, pártolóságába.

Nyilt köszönet.

A Bethlen-fótanoda ifjúsága által f. hó 20-án rendezett táncvizigalom anyagi eredménye a következő volt: Bevétel 172 frt 50 kr, kiadás 121 frt 16 kr, tiszta jövedelem 51 frt 34 kr.

Felüfizettek: m. Bárd Radák Ádámné ő nagysága 40 frt; tek. Boer Miklós ur 5 frt; tek. Nagy Lajos tanár ur 3 frt; Nt. Dr. Kovács Ödön tanár ur 1 frt; m. Szalánczy István ur 1 frt; Albert Elekne urhölgy 1 frt; tek. Dobolyi József ur 1 frt; tek. Kiss Károly ur 1 frt; tek. ifj. Winkler János ur 1 frt; Donogány Jakabné ő nagysága 1 frt; Dr. Bartók György ur 1 frt; Monostori Károly ur 1 frt; tek. Simon Ferenc tanár ur 50 kr; Mészáros József ur 50 kr.

Fogadják a nemes keblű felüfizetők az ifjúság nevében szives köszönetünket.

Nagy-Enyed, 1882. május 24.

Tamó Gyula.

h. pénztárnok.

Balázs József.

ifj. elnök.

Felhívás.

A bécsi magyarok segélyegylete, mely oly kiváló gondot fordít a magyar szellemnek Bécsben terjesztésére, mely annyit tett, aldozott szükségben levő magyar ifjakért, a Bécsi Magyar Újságban föl hívja Magyarhon hölgyeit, hogy, miután az egyletnek nem áll módjában beszerezni a magyar irodalomnak még legkitűnőbb termékeit se, adják aldozatkészségüknek azon újabb jelet, hogy a könyvszekrényekben levő nélkülözhető műveket küldjék a bécsi magyaroknak, ajándékozzák meg ezzel az egyletet.

Miután a derék egyesület megérdemli a minden oldalról való támogatást, mi szivesen ismétljük eme felhívást. Reméljük, hogy megénk m. t. hölgyei nem késnek alkalmat nyujtani a magyar irodalom ilyen terjesztésére.

A becses ajándékok e czim alatt küldendők bé: T. Tábori Róbert úrnak a „Bécsi Magyar Onképző és Társalgó Segélyegylet“ könyvtárnokának. Bécs, II. Cirkussgasse 3.

VEGYES HIREK.

— Pünkösdi alkalmából fogadják t. olvasóink őszinte jó kívánatainkat.

— Lapunk mukatársainak sora legújában Balázs József végzett theologussal szaporodott, kit lapunk utján már előnyösen ismernek olvasóink.

— Fekete Pál szőlészeti vándortanár e hó 23-án Szilágyi Farkas ref. lelkész herlői szőlőjében bemutatta a zöldoltást és magfa-választást számos birtokos érdeklődése mellett.

— Puhola (Bessenyei) József ifju róm. cath. aldozár, Nagy-Enyed város szülőltje, pünkösdi második napján fogja városunkban első szent miséjét tartani. A tehetséges ifju, ki egyszersmind a gyulafehérvári gymnasium tanára, nevelő atyja és anyja ohajlására lépett a papi pályára s szülővárosa iránti szeretetből teszi, hogy első aldozatát itt mutatja be. Tanártársai, előjárói közül többen fognak megjelenni, s a szent beszédet Dr. Todor József, gyulafehérvári theologiai tanár, ismert jeles hit-szónok és író, fogja tartani. Az egyházi énekkar szintén közreműködend az ünnepély emelésére.

— Az önkényes tüzoltó egylet e hó 30-án a „Holtmarosban“ nyári mulatságot rendez. Kezdeté u. n. 2 órakor. Belépőjegy ára 50 kr. Jegyek válthatók Ungarpek Miklós kereskedésében.

† Necrolog. Jakaby Antal derék, tevékeny női divatkereskedőnk folyó hó 25-én 44 éves korában veselobban kimult. Özveggyet és öt árva hagyott hátra. Áldás lengjen porai felett.

